

SEMPOZYUM TANITIMI

ORTA ASYA ÂLİMLERİNİN İSLAM MEDENİYETİNE KATKISI

ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Şahin KIZILABDULLAH*

Kırgız Türk Manas Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi ile Türkiye Diyanet Vakfı'nın işbirliğiyle 10-12 Ekim 2018 tarihlerinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek şehrinde Manas üniversitesinin ev sahipliğinde “Orta Asya Alimlerinin İslam Medeniyetine Katkısı” uluslararası sempozyumu gerçekleştirildi. Sempozyumda, İslam Medeniyetinin kuruluşu ve gelişimine katkı sağlayan İslam âlimleri farklı yönleriyle ele alındı. Gerçekleştirilen sempozyuma Amerika Birleşik Devletlerinden, Türkiye’den ve Türk Cumhuriyetlerinden toplamda 92 akademisyen tebliğleri ile katıldı.

Sempozyumun ilk günü olan 10 Ekim tarihinde açılış konuşmaları gerçekleştirildi. Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sebahattin BALCI açılışta yaptığı konuşmasında, tarihimize dair bilgi eksikliğine dikkat çekti ve bu sempozyumun büyük bir boşluğu dolduracağına vurgu yaptı. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Rektör Vekili Prof. Dr. Asılбек KULMIRZAYEV ise, İslam dünyasının geri kalmışlığına işaret ederek bu durumdan kurtulmanın yolu olarak, her biri tarihimizin kilometre taşları olan bu âlimlerimize layık varisler olarak çalışmamızı çıkış yolu olarak gördüğünü ifade etti. Açılış konuşmalarında ayrıca Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sait BİLGİÇ, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ de İslam alimlerinin katkılarına değindi ve başarılı bir sempozyum gerçekleşmesi dileklerini ilet-

---

* Ar. Gör. Dr. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, e posta: sahinkizilabdullah@gmail.com. ORCID: 0000-0002-6848-0755.

tiler. Protokol konuşmalarından sonra, Türk ozanı Kaya Kuzucu'nun "Ahmet Yesevi'nin Hikmetlerinden Derlenen Besteler" adlı icrai sunumu gerçekleştirildi. Kuzucunun performansının akabinde, Prof Dr. Melek Dosay Gökdoğan "Ortaçağ Bilim Tarihinde Türklerin Yeri" adlı açılış tebliğini sundu. Sayın Gökdoğan, Türk İslam dünyasında yetişen bilim insanları, yaptıkları faaliyetler, bilim dünyasına katkıları, yazdıkları eserler ve bu eserlerin uluslararası arenadaki etkileri üzerinde durdu. Gökdoğanın, dikkat çektiği en önemli noktalardan biri, bu bilim insanlarının sahip oldukları çok yönlü çalışmaları ve bu çalışmaların bir kısmının henüz gün yüzüne dahi çıkarılmadığı oldu.

İlk olarak, sempozyumun davetli konuşmacıların yer aldığı açılış oturumu gerçekleştirildi. Prof Dr. Mustafa Köylü'nün başkanlık yaptığı oturumda Prof. Dr. Sönmez Kutlu, Prof. Dr. Nazif Shahrani, Prof. Dr. Said Mukhtar Saidakbarovic Okilov ve Prof. Dr. Sabri Hizmetli tarafından Orta Asya Müslüman âlimlerine yönelik farklı hususlara dikkat çekildi. Sayın Kutlu, "İslam Medeniyetine Yön Veren Müslüman Türk Âlimleri" başlıklı tebliğinde Farabi, Biruni ve İbn. Sina başta olmak üzere birçok bilim insanının İslam Medeniyetine yaptıkları katkılara dikkat çekti. Kutlu, Müslüman Türk âlimlerinin insana ve akla verdikleri önem çerçevesinde Kelam, Fıkıh, İslam Felsefesi, Mantık, Tıp, Matematik, Cebir, Astronomi, Arapça, Mimari, Sanat, Ahlak ve İktisat alanlarındaki katkıları ayrıntılı bir şekilde sundu.

Birinci oturumda, Türk kültürünün temel kaynaklarından, Türk kültür fikrinin yeniden inşasına ve Türk düşüncesinin temel kavramlarına yönelik sunumlar gerçekleştirildi. Prof. Dr. İbrahim Maraş ise 18.yy'dan günümüze Türk düşüncesindeki yenileşmenin kodlarını paylaştığı tebliği ile katılımcılara tarihte kısa bir yolculuk yaptırdı.

İkinci oturum ve devamındaki oturumların sunumları üç ayrı salonda aynı anda gerçekleştirildi. Bu oturumların biri Maturidi konusuna ayrılmıştı. Bu oturumda, Maturidi'nin dindarlık, ahlak, kader, cebr ve tevfiz anlayışları ile ilahi adalet ve kötülük meselesi hakkındaki değerlendirmeleri ele alındı ve Maturidi'nin Orta Asya İslam Medeniyetine yaptığı katkılar izah edildi. Diğer oturumda, Türkistan'dan Anadolu'ya kadar maddi ve manevi alanda Türk İslam kültürünün oluşumuna değinildi. Prof. Dr. Münir Yıldırım'ın Geleneksel Türk İnançlarının Dinler Tarihi ders kitaplarındaki yerine dair sunumu, bu kültürün eğitim-öğretim hayatımızdaki izlerini göstermesi açısından dikkate değer bir sunum oldu. İkinci oturumun bir diğer salonunda ise Hadis merkezli sunumlara yer verilerek, Orta Asya âlimlerinin hadis ilmine yaptıkları katkıya değinildi. Eş zamanlı gerçekleştirilen bir diğer oturumun konusu ise tarih

ve dil merkezli olarak belirlenmişti. Doç. Dr. Fatih Erkoçoğlu'nun, Yakub b. Şîrin el-Cendî, Ebu Nasr Ahmed b. Fazl b. Musa el-Cendî ve Müeyyidüddîn el-Cendî, Ebû Abdillâh Müeyyidüddîn b. Mahmûd b. Saîd isimli üç Cend'li alimi ele aldığı tebliğ, isimleri pek duyulmamış bu bilgilerin tanıtımı açısından kıymetli idi. Prof. Dr. Bekir Tatlı ve Prof. Dr. İbrahim Maraş'ın oturum başkanlıklarında gerçekleştirilen sunumlar ise Hanefilik ve İslam Hukukuna dair bir yelpazede yer almaktaydı.

Üçüncü oturumun bir salonunda Prof. Dr. Münir Yıldırım'ın başkanlığında Orta Asya âlimlerinin Tefsir ilmine yaptıkları katkılar ele alındı. Doç. Dr. Enver Arpa'nın, Orta Asya kökenli bir âlim olan Zemahşeri'nin Tefsir ilmine yaptığı katkıyı ortaya koyduğu tebliğ, hem şahsın hayatı hem de kendisinden önceki tefsir çalışmaları ve aralarındaki farkları göstermesi bakımından kıymetliydi. Diğer bir salonda ise Din Eğitimi merkezli sunumlara yer verilmişti. Doç. Dr. Mehmet Korkmaz'ın ilim kavramının değişimi üzerine yaptığı sunum ve Doç. Dr. Tuğrul Yürük ile Doç. Dr. Yıldız Kızılabdullah'ın hazırladığı ve Sayın Yürük tarafından sunulan, Hasan Sabri Ayvazov'un bir eserinin din ve ahlak eğitimi açısından ele alındığı sunum dinleyiciler tarafından ilgiyle dinlenerek, soru cevap kısmı ile tamamlandı.

Dördüncü oturumun bir salonu Felsefe'ye ayrılmıştı. Bu oturumdaki Farabi üzerine Dr. Fatih Özkan ve Araş. Gör. Nilüfer Öztürk Kocabıyık tarafından sunulan tebliğler ilgi ile takip edildi. Oturumun bir diğer salonunda ise Türk İslam Edebiyatının ilk örnekleri olan Atebetü'l-Hakayık, Kutatgu Bilig ve Divan-ı Hikmet'e dair sunumlar gerçekleştirildi. Eş zamanlı şekilde bir salonda da yine bu eserlerin günümüze yansıyan mesajları Tasavvufi ve Sosyolojik açılardan ele alındı. Bu oturumda Prof. Dr. M. Ali Kirman'ın Süleyman Bakırgani'nin dini ve tasavvufi görüşlerini sosyolojik açıdan değerlendirdiği tebliği kayda değerdi.

Sempozyumun beşinci oturumu çerçevesinde bir salonda Musiki, Resim ve Sanata, diğer salonunda Hadis ve Tefsire, üçüncü salonunda ise yakın dönem Orta Asya âlimlerine dair sunumlar gerçekleştirildi. Yusuf Akçura, Fuat Sezgin, Zeki Velidi Togan ve Cengiz Aytmatov bu oturumda dinleyicilere tanıtılan yakın dönem âlimleri arasında yer almaktaydı.

Altıncı ve son oturum ise Prof. Dr. Sönmez Kutlu, Prof. Dr. İbrahim Maraş, Prof. Dr. Saffet Sarıkaya ve Prof. Dr. Sabri Hizmetli'nin sempozyuma dair değerlendirmelerinin olduğu müzakere oturumu oldu. Son gün, Kırgızistan'ın kültürel ve tarihi mekanlarına yönelik gerçekleştirilen geziler ve şehir turu ile sempozyum organizasyonu sona erdirildi.

